

SOSYAL ETKİ YÖNETİMİ VE ÖLÇÜMÜNDE METODOLOJİ ARAYIŞI: YATIRIMIN SOSYAL GETİRİSİ (SROI) YÖNTEMİNE DAİR KARŞILAŞTIRMALI BİR DEĞERLENDİRME

Ali KINCAL¹ Kerim Eser AFŞAR²

Makale Bilgisi

Geliş : 14/05/2025
Düzeltilme : 10/06/2025
Kabul : 22/06/2025

Anahtar Kelimeler:

Sosyal Etki, Yatırımın
Sosyal Getirisi (SROI),
Sosyal Etki Analizi,
SWOT Analizi

Özet

Bu çalışma, sosyal etki analizlerinde giderek önem kazanan Yatırımın Sosyal Getirisi (SROI) metodolojisinin işlevselliğini ve metodolojik yeterliğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, SROI'nin sosyal, ekonomik ve çevresel etkileri finansal terimlerle ifade etme kapasitesi incelenmiş ve bu bağlamda stratejik karar süreçlerindeki potansiyel rolü tartışılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş; yöntem SWOT analizi çerçevesinde sistematik biçimde değerlendirilmiştir. Bulgular, SROI'nin görünmeyen sosyal değerleri ölçülebilir kılma kapasitesi ve çok paydaşlı yapısıyla sosyal yatırımlar için güçlü bir analiz aracı sunduğunu göstermektedir. Ancak yöntemin sübjektifliğe açık yapısı, genellenebilirlik sınırlamaları ve etik riskler gibi zayıf yönleri de dikkat çekmektedir.

SEARCH FOR METHODOLOGY IN SOCIAL IMPACT MANAGEMENT AND MEASUREMENT: A COMPARATIVE EVALUATION OF THE SOCIAL RETURN ON INVESTMENT (SROI) METHOD

Article Info

Received : 14/05/2025
Revised : 10/06/2025
Accepted : 22/06/2025

Keywords:

Social Impact, Social Return on
Investment (SROI), Social Impact
Analysis, SWOT Analysis

Abstract

This study aims to evaluate the functionality and methodological adequacy of the Social Return on Investment (SROI) methodology, which is gaining importance in social impact analyses. The study examines the capacity of SROI to express social, economic, and environmental impacts in financial terms and discusses its potential role in strategic decision-making processes in this context. A qualitative research approach was adopted, and the method was systematically evaluated within the framework of SWOT analysis. The findings show that SROI offers a powerful analytical tool for social investments due to its capacity to make invisible social values measurable and its multi-stakeholder structure. However, the method's subjective nature, limitations in generalizability, and ethical risks are also noteworthy weaknesses

¹ Sosyal Etki Uzmanı, Dünya Bankası, kincal.ali@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3724-835

² Doç. Dr., DEÜ, İİBF, İktisat Bölümü, eser.afsar@deu.edu.tr, 0000-0002-9853-0186

GİRİŞ

Sosyal etki kavramı, son yıllarda ekonomik, çevresel ve toplumsal sürdürülebilirlik ekseninde artan bir önem arz etmektedir. Günümüzde hayata geçirilen politika, proje ve girişimlerin toplumsal yaşam üzerindeki etkilerinin sistematik biçimde ölçülmesi ve değerlendirilmesi bir gereklilik hâline gelmiştir. Bu ihtiyaç doğrultusunda sosyal etkinin ölçümüne yönelik yöntemler çeşitlenmiş ve uygulama alanları genişlemiştir. Sosyal etki analizi; bireyler ile topluluklar üzerindeki olumlu ya da olumsuz değişimlerin nesnel biçimde izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla çok boyutlu ve disiplinler arası bir metodolojik çerçeve sunmaktadır. Bu analizler sayısal çıktılarla sınırlı kalmayarak toplumsal sonuçlar ile görünmeyen etkilerin de açığa çıkarılmasını hedeflemektedir. Geleneksel finansal değerlendirme yöntemlerinin ötesine geçen Yatırımın Sosyal Getirisi (Social Return on Investment, SROI) yaklaşımı, sosyal etkileri ekonomik terimlerle ifade etme imkânı sağlayan araçlardan biridir.

SROI yaklaşımı, yapılan yatırımların maddi kazançlarının yanı sıra ölçülmesi güç sosyal faydaların da sayısal verilere dönüştürülmesini hedeflemektedir. Bu yöntem, geleneksel değerlendirme araçlarının çoğunlukla maddi çıktılarla sınırlı kalmasından kaynaklanan eksikliği gidermek üzere geliştirilmiştir. SROI, farklı alanlardaki sosyal projeler, girişimler ve kamu politikalarının finansal olmayan etkilerini görünür ile karşılaştırılabilir kılarak karar alma süreçlerinde veriye dayalı tercihler yapılmasına katkı sunmaktadır. Değerlendirme sürecine paydaş katılımını odağa alması, yalnızca sonuçlara değil sürece dair bilginin de toplanmasını mümkün kılmaktadır. Değişim teorisine dayalı analiz çerçevesi benimsenmesi sosyal etkinin neden-sonuç ilişkileri bağlamında daha net ile kapsamlı bir biçimde anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu özellikler SROI'yi sosyal etki değerlendirmelerinde kapsayıcı ve şeffaf bir araç konumuna taşımaktadır.

SROI modeli önemli avantajlar sunmakla birlikte uygulama sürecinde karşılaşılan bazı zorluklar ile yapısal sınırlılıklar da mevcuttur. Bu nedenle modelin güçlü yönleri kadar potansiyel zayıflıklarının da ele alınması yöntemin etkin kullanımını mümkün kılmaktadır. Çalışmanın temel amacı; SROI metodunun sosyal etki ölçümündeki konumunu SWOT analizi ile sistematik bir biçimde incelemektedir. Analiz kapsamında modelin öne çıkan yönleri ile metodolojik ve etik sorunları, sunduğu fırsatlar ve karşılaştığı tehditler analitik bir bakışla değerlendirilecektir. Bu yaklaşım akademik literatüre katkı sunmayı ile sahadaki uygulayıcılara ve politika yapıcılara bilinçli karar alma süreçlerinde yol gösterici öneriler sağlamayı amaçlamaktadır.

Çalışmada öncelikle sosyal etki ölçüm yöntemlerine genel bir bakış sunulmakta, devamında SROI metodolojisi kavramsal olarak ele alınmakta ve son olarak SWOT analizi ile modelin sosyal etki değerlendirme pratiğindeki konumu ayrıntılı bir biçimde ortaya konmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sosyal Etki ve Sosyal Etki Yönetimi Kavramı

Sosyal etki değerlendirmesi, başlangıçta yalnızca düzenleyici bir çerçeve olarak geliştirilmiş olsa da günümüzde çok disiplinli bir uygulama alanına sahiptir. İnsan hakları, toplumsal kabul ve fayda paylaşımı gibi konular bu değerlendirme kapsamına dâhil edilmiştir (Vanclay, 2024). Bu süreç yalnızca planlama aşamasıyla sınırlı kalmayıp, uygulama sonrası etkilerin izlenmesini de içermektedir (Alomoto ve diğerleri, 2022). Sosyoloji, ekonomi, çevre bilimi, halk sağlığı, turizm ve spor gibi disiplinler sosyal etkinin farklı boyutlarını analiz etmektedir. Örneğin, turizm ve spor alanlarında yapılan çalışmalar, sosyal etkinin yalnızca ekonomik çıktılarla ölçülemeyeceğini, topluluk bağlarının güçlenmesi ve yaşam kalitesindeki artış gibi niteliksel etkilerin de değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Tovar & Lockwood, 2008; Burnett, 2001). Çevre

bilimi ise projelerin ekosistem üzerindeki etkilerini vurgulamakta, ekonomi ise kaynakların adil dağılımı ve toplumsal refah gibi başlıklar üzerinden sosyal etkileri incelemektedir (Ortiz & Aledo, 2024).

Sosyal etki yönetimi, yalnızca teknik bir uygulama olmaktan ziyade, etik ve toplumsal sorumluluk gerektiren bir süreçtir. Bu sürecin profesyonelce yürütülebilmesi için çevresel ve sosyal standartlar açıkça tanımlanmalı ve uygulama sahasında düzenli biçimde denetlenmelidir. Dünya Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ve Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIB) gibi kuruluşlar, projelerin bu standartlara uygun yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. Türkiye özelinde İller Bankası da benzer bir yaklaşım sergileyerek desteklediği projelerde sosyal etkilerin izlenebilirliğini ve standartlara uygunluğunu öncelikli kılmaktadır. Büyük ölçekli projelerde toz, gürültü, trafik yoğunluğu, kamulaştırma gibi riskler; sosyal gerilim, mülkiyet kaybı ve eğitimde aksamalar gibi etkilerle toplulukları doğrudan etkilemektedir. Bu etkilerin dikkatli biçimde yönetilmesi, toplumsal güvenin tesisi ve kamu yatırımlarının meşruiyeti açısından zorunludur.

Toplumsal olarak kırılgan grupların projelerden orantısız biçimde etkilenme riski, sosyal etki yönetiminin temel odak noktalarından birini oluşturmaktadır. Eğitim çağındaki çocuklar ile düşük gelirli ve arazisi kamulaştırılacak çiftçiler gibi gruplar, çevresel ve sosyal değişimlere karşı daha savunmasız durumdadır. Bu grupların proje planlamasında öncelikli olarak ele alınması, sosyal eşitsizliklerin derinleşmesini engellemekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal uyumu ve projeye yönelik olumlu algıyı da pekiştirmektedir. Bu yaklaşım, sosyal etki yönetimini yalnızca olumsuzlukları bertaraf eden bir araç olmaktan çıkarıp, adil ve kapsayıcı kalkınma hedeflerini destekleyen bir politika aracı hâline getirmektedir. Bu çerçevede, çevresel ve sosyal standartların uygulanmasından sorumlu kurumlar, projelerden kaynaklanabilecek olumsuzluklara karşı proaktif önlemler geliştirme yükümlülüğünü taşımaktadır. Etki azaltma hiyerarşisi olarak bilinen sistematik yöntem, öncelikle etkilerin oluşmadan önce ortadan kaldırılmasını, ardından etkilerin en aza indirilmesini hedeflemekte; örneğin, okul saatleri dışında yürütülecek lojistik faaliyetlerle eğitim süreçleri üzerindeki etkiler sınırlandırılabilir.

Ancak bazı projelerde, özellikle geniş arazileri kapsayan lineer projelerde etkilerin tamamen ortadan kaldırılması mümkün olamamaktadır. Bu tür kaçınılmaz etkiler söz konusu olduğunda, etki azaltma hiyerarşisinin son aşaması olan telafi mekanizmaları devreye girmektedir. Geçimini toprağa dayalı olarak sürdüren bireyler için alternatif arazi tahsis, geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi veya doğrudan maddi tazminat gibi uygulamalar bu mekanizmanın araçları arasında yer almaktadır. Bu uygulamalar, sosyal adaletin tesisi ve proje kaynaklı mağduriyetlerin giderilmesi açısından merkezi bir rol üstlenmektedir. Ayrıca, projelerin toplumsal meşruiyet kazanması ve etkilenen topluluklardan sosyal lisans alınması sürecinde bu tür önlemlerin etkinliği belirleyici olmaktadır. Özellikle yerel halkla kurulan doğrudan iletişim, alınan önlemlerin daha geniş kabul görmesine katkı sağlamakta; bu da sosyal etki yönetimini yalnızca teknik bir prosedür değil, aynı zamanda güven temelli bir toplumsal süreç hâline getirmektedir.

Sosyal etki yönetimi, yalnızca yerel halkı ya da doğrudan etkilenen bireyleri değil; projeyi uygulayan kurumları, yüklenicileri, alt yüklenicileri ve diğer tüm ilişkili aktörleri kapsayan bütüncül bir yapıyı içermektedir. Bu yaklaşım, çevresel ve sosyal standartların tüm paydaşlara eşit biçimde uygulanmasını öngörmektedir. Örneğin Dünya Bankası projelerinde, bu ilke doğrultusunda Çevresel ve Sosyal Çerçeve (ÇSC) kapsamında İşgücü Yönetim Prosedürleri (İYP) hazırlanması zorunlu tutulmakta; hem ulusal iş hukukuna hem de Banka'nın uluslararası standartlarına dayanılmaktadır. Ulusal mevzuatın yetersiz kaldığı durumlarda Banka standartlarının devreye girmesi, iş gücünün haklarını ve iş sağlığı-güvenliği kurallarını güvence altına alarak, şantiye koşullarını insan onuruna

uygun hale getirmektedir. Bu bağlamda sosyal etki yönetimi yalnızca çıktıların izlenmesini değil, aynı zamanda uygulama süreçlerinin yönetim ilkeleri doğrultusunda yürütülmesini sağlamaktadır.

Sosyal etkinin güvenilir biçimde ölçülmesi, projelerin yalnızca teknik başarısını değil, aynı zamanda toplumsal karşılığını da değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır. Etki ölçüm yöntemleri zamanla çeşitlenmiş ve proje planlamasının ayrılmaz bir bileşeni haline gelmiştir. Bu ölçüm, projelerin hangi topluluklar üzerinde ne ölçüde anlamlı sonuçlar doğurduğunu sorgulayan etik ve stratejik bir yaklaşıma işaret etmektedir. Bu nedenle sosyal etki ölçümü, yalnızca teknik bir gereklilik değil, aynı zamanda kurumsal meşruiyet ve sürdürülebilirliğin teminatı olarak değerlendirilmelidir. Etkilenen topluluklar kadar projeyi yürüten kurumlar için de bu sürecin şeffaf ve hesap verebilir biçimde işletilmesi önem arz etmektedir. Bu anlayış doğrultusunda sosyal etki değerlendirmesi, yönetim yapıları ve uygulama pratikleri açısından temel belirleyici bir rol üstlenmektedir.

Sosyal etki değerlendirmesi, nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı, disiplinler arası bir yaklaşımla yürütülen çok boyutlu bir analiz sürecidir. Bu süreçte sistematik literatür incelemeleri, farklı ölçüm araçları ve çerçeveler aracılığıyla sosyal getiriler değerlendirilmektedir (Bornmann & Marx, 2014). Son dönem yaklaşımlar, sistemler arası etkileşimleri izleyebilecek yöntemlerle zenginleştirilmiş ve uygulamadaki karmaşıklıklara daha uygun hale getirilmiştir (Hervieux & Voltan, 2019). Bu teknikler sadece doğrudan çıktıları değil, aynı zamanda uzun vadeli toplumsal dönüşümleri ve paydaş ilişkilerini de dikkate almaktadır (Reisman ve diğerleri, 2018). Özellikle uygulama aşamasındaki bulgular, performans ölçümünün ötesinde, politika geliştirme ve karar alma süreçlerine yönelik nitelikli geri bildirimler sağlamaktadır (Vancly, 2024). Disiplinler arası yöntemlerin sağladığı bağlamsal derinlik, değerlendirmelerin daha sağlam, karşılaştırılabilir ve stratejik olmasını mümkün kılmakta; böylece sosyal etki yönetimini sürdürülebilir bir uygulama düzeyine taşımaktadır.

Sosyal Etki Ölçüm Yöntemleri

Sosyal etki değerlendirmesi, projelerin ve politikaların toplumsal yaşama doğrudan ve dolaylı yansımalarını kavramayı amaçlayan; çeşitli ölçüm tekniklerini bünyesinde barındıran kapsamlı bir metodolojik yapı arz etmektedir. Bu yapı, etkilerin varlığının ötesine geçerek; etki niteliğini, süresini ve toplumsal bağlam içindeki karşılığını sistematik biçimde analiz etmektedir. Söz konusu yöntemlerin her biri farklı varsayımlar, avantajlar ve kısıtlar taşımaktadır. Bu nedenle hangi yöntemin hangi bağlamda ve proje türünde uygulanmasının uygun olacağına dair net bir metodolojik çerçeve oluşturulması, değerlendirme güvenilirliğini ve karar alma süreçlerindeki işlevselliği artırmaktadır.

Bu çalışmada, sosyal etki değerlendirme yöntemleri arasında SROI metodolojisinin konumu açık biçimde ortaya konulmak istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda literatürde yaygın kullanıma sahip Değişim Teorisi yaklaşımı, Balanced Scorecard (BSC), Sosyal Fayda–Sosyal Maliyet Analizi ve Yoksulluk ve Sosyal Etki Analizi (YES) yöntemleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu yöntemler üzerinden SROI'nin özgün özellikleri ve sosyal etki değerlendirmesine sunduğu potansiyel katkılar sistematik biçimde tanımlanmıştır.

Değişim Teorisi yaklaşımı, müdahalelerin etki mekanizmalarını anlamaya yönelik bir çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşım, girdiler ile nihai çıktılar arasında yer alan süreçlerdeki nedensel ilişkilerin açık biçimde yapılandırılmasını hedeflemektedir (Wendt ve diğerleri, 2024). Stratejik planlama ve karar alma süreçlerinde uygulanabilirliği artan bu yöntem, aynı zamanda paydaş katılımını da temel bir bileşen olarak konumlandırmaktadır (McLaughlin ve diğerleri, 2023). Bununla birlikte, yukarıdan aşağıya işleyen planlama eğilimi nedeniyle toplumsal dinamiklerin yeterince yansıtılamaması ve uygulama sürecinde yüksek kaynak ile zaman ihtiyacının doğması gibi sınırlılıkları bulunmaktadır (Mackenzie & Blamey, 2005). Karma veri toplama teknikleriyle uyumlu yapısı, yöntemin uygulama alanlarında esnek biçimde kullanılabilmesini sağlamaktadır (Gerrie ve diğerleri, 2022).

Değerlendirme sürecine yalnızca öngörülen değil, aynı zamanda beklenmeyen sonuçların da dâhil edilebilmesi, yöntemin analitik derinliğini güçlendirmektedir (Bolton ve diğerleri, 2018).

Balanced Scorecard yöntemi, sosyal etkiyi kurumsal strateji ile bütünleştirmeye olanak tanıyan esnek bir değerlendirme aracı olarak kullanılmaktadır. Bu yaklaşım, finansal olmayan göstergeleri odağa alarak özel sektör kuruluşlarının sosyal etkilerini hem ölçülebilir hem de izlenebilir hale getirmeyi amaçlamaktadır (Mamabolo & Myres, 2020). Yöntem, finansal performans, paydaş ilişkileri, iç süreçler ve kurumsal öğrenme gibi temel boyutları bir arada değerlendirmektedir (Saraiva ve diğerleri, 2024). Bu boyutlara çevresel ve toplumsal etkilerin de eklenebilmesi, yöntemin farklı sektör ve bağlamlara uyarlanabilirliğini güçlendirmektedir (Dağidir & Özkan, 2024). Bu yapı sayesinde kurumlar, sosyal etkilerini stratejik hedeflerle ilişkilendirerek hesap verebilirlik düzeylerini yükseltebilmekte ve yönetim pratiklerini daha şeffaf hale getirebilmektedir.

Sosyal Fayda–Sosyal Maliyet Analizi, toplumsal değeri ekonomik ölçütlerle ifade etmeye odaklanan bütüncül bir değerlendirme aracıdır. Yöntem, sadece kısa vadeli ekonomik çıktıları değil, uzun vadeli sosyal faydaları da dikkate alarak projelerin etkilerini kapsamlı biçimde analiz etmektedir (Temple & Reynolds, 2015). Sağlık ve eğitim gibi kamu yararı temelli alanlarda, uygulanan projelerin sağlayacağı somut yararların maliyetlerle karşılaştırılması sayesinde sosyal yatırım kararları daha rasyonel temellere dayandırılabilir (Aleman-Castilla ve diğerleri, 2024). Sosyal zararların da analiz sürecine dâhil edilebilmesi, yöntemin kamu politikalarında daha kapsayıcı ve sürdürülebilir biçimde kullanılmasına olanak tanımaktadır (Ram Babu & Ramakrishna, 2009). Nesnel ve ölçülebilir kıstaslar sunabilmesi, bu yaklaşımı özellikle finansal kaynaklara erişim bakımından cazip hale getirmektedir.

Yoksulluk ve Sosyal Etki Analizi (YES), yoksullukla mücadele politikalarının çok boyutlu etkilerini değerlendiren sistematik bir analiz çerçevesi sunmaktadır. Bu yöntem kapsamında yoksulluğun mekânsal ve sosyoekonomik boyutları eşzamanlı biçimde incelenmekte, değerlendirme süreçleri FGT yoksulluk ölçütleri, CGE modelleri, mikrosimülasyon teknikleri ve Coğrafi Bilgi Sistemleri gibi araçlarla desteklenmektedir (Sugiyarto, 2007). YES yaklaşımı yalnızca mevcut etkileri değerlendirmekle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda gerekli durumlarda müdahale stratejilerinin yeniden yapılandırılmasına imkân tanımaktadır. Bu bağlamda politika yapıcılar, genel yoksulluk göstergelerinin ötesine geçerek bölgesel eşitsizlikleri, hizmet erişimindeki farkları ve sosyal politikaların yansımalarını daha derinlemesine analiz edebilmektedir. Model, yoksulluğu yalnızca niceliksel bir sorun olarak değil, aynı zamanda toplumsal adaletin bir göstergesi olarak ele almaktadır.

Bir Sosyal Etki Ölçüm Yöntemi Olarak SRoI

Yatırımın Sosyal Getirisi (Social Return on Investment, SRoI) yöntemi, müdahalelerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini parasal ifadelerle görünür kılmak üzere geliştirilmiş kapsamlı bir değerlendirme modelidir. Maddi olmayan çıktıları da dikkate alarak geleneksel finansal analizlerin ötesine geçen bu yöntem, dayanıklılık, umut gibi soyut etkileri sistematik biçimde ele alarak sosyal faydanın nicel ölçümüne olanak tanımaktadır (Reupert ve diğerleri, 2025). Bu yönüyle SRoI, sadece doğrudan çıktılarıyla sınırlı kalmayıp, toplum üzerindeki daha geniş çaplı etkileri değerlendirerek karar vericilere bütüncül bir analiz sunmaktadır. Böylece sosyal fayda üretmeyi amaçlayan projeler, parasal değerlerle desteklenerek daha sürdürülebilir hale getirilebilmektedir.

Parasal değerlendirme sistemi, SRoI'yi yatırımcılar, bağışçılar ve politika yapıcılar nezdinde güçlü bir araç konumuna getirmektedir. Örneğin Birleşik Krallık Ulusal Sağlık Sistemi'nde (NHS) kas-iskelet sistemi fizyoterapisinde her 1£ yatırımın ortalama 4,13£ sosyal getiri sağladığı belirlenmiştir (Russell & Innes, 2024). Bu ölçüm, sosyal faydanın görünürlüğünü artırarak kaynak tahsisinin rasyonel ve veriye dayalı biçimde yönlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Eğitim, sağlık ve sosyal

hizmet gibi kamu yararına odaklanan alanlarda SROİ, müdahalelerin etkililiğini ölçmekte ve sosyal değerlerin sayısal karşılığını sağlayarak politika düzeyinde dikkate alınmasına olanak tanımaktadır.

SROİ yöntemi özellikle halk sağlığı alanında soyut çıktıları parasal ifadeye dönüştürerek karar süreçlerine entegre etmektedir. Ruh sağlığı destek programları ve dans terapisi gibi uygulamalarda duygusal denge, refah düzeyi gibi ölçülmesi güç etkiler, SROİ sayesinde sayısallaştırılarak kamusal müdahalelerin etkinliği açısından kullanılabilir hale gelmektedir (Lynch ve diğerleri, 2024; Alomoto ve diğerleri, 2024). Aynı zamanda sağlık sistemleri üzerindeki mali yükün hafifletilmesine katkı sunmaktadır. Engellilik alanındaki sosyal işletmeler ile ileri evre Parkinson müdahaleleri gibi farklı bağlamlara uyarlanabilen SROİ, önleyici yaklaşımların toplumsal geri dönüşlerini ölçme kapasitesine sahiptir. Örneğin engellilik alanında her 1 USD’lik yatırımın 20 yıl içinde 8,48–12,63 USD arasında sosyal getiri ürettiği hesaplanmıştır (Hutchinson ve diğerleri, 2024); Parkinson hastalarında ise her 1 USD’lik yatırım 1,79 USD’lik sosyal değere karşılık gelmiştir (Denham ve diğerleri, 2024).

SROİ’nin en dikkat çekici yönlerinden biri, farklı sektörlerde esnek biçimde uygulanabilirliğidir. Yalnızca sosyal değeri ölçen bir araç olmanın ötesine geçerek, toplumsal eşitsizlik alanlarında ekonomik, etik ve sosyal boyutları birlikte değerlendirme olanağı sunmaktadır. Böylece kamu-özel sektör iş birlikleri daha anlamlı, sürdürülebilir ve ortak faydaya odaklı biçimde yeniden tasarlanabilmektedir. Özellikle sonuçların ölçülmesinin zor olduğu ruh sağlığı gibi alanlarda bireysel faydaların sistem düzeyine taşınmasına imkân tanıyarak, önleyici sağlık hizmetlerinin yatırım değerini artırmakta ve bu alanlara ilişkin sosyal önyargıların azaltılmasına katkı sağlamaktadır. SROİ, sosyal girişimlerin kurumsal düzeyde görünürlüğünü artırmakta ve toplumsal yatırımcı ilgisini daha sağlam temellere dayandırmaktadır.

Kapsamın oluşturulması ve paydaşların belirlenmesi

Ölçüm öncesi hazırlık aşamasında analiz kapsamı ve ölçülecek unsurlar tanımlanmaktadır. Analiz sınırları açık, ölçülebilir ve uygulanabilir biçimde belirlenmekte; metodolojik ve operasyonel gereklilikler netleştirilmektedir. Bu aşamada analizin amacı, hedeflenen yararlanıcı gruplar ve kullanılabilir kaynaklar dikkatle gözden geçirilmektedir. Buna bağlı olarak ölçüm öncelikleri ortaya konmakta, yöntemin tasarımına yön veren temel kriterler saptanmaktadır. Başlangıçta yapılan bu tanımlamalar belirsizlikleri önlemekte ve analiz sürecinin ilerleyen aşamalarında sağlam bir temel oluşturmaktadır.

Paydaş belirleme sürecinde, faaliyetlerden doğrudan veya dolaylı biçimde etkilenen kişi, grup ve kurumlar kapsamlı şekilde tespit edilmektedir. Hizmet alan bireylerin yanı sıra uygulayıcı kurumlar, finansörler, yerel topluluklar ve dolaylı etki altındaki diğer aktörler de dikkate alınmaktadır. Her bir grubun potansiyel etki düzeyi, “etki büyüklüğü” kriteri doğrultusunda değerlendirilmekte ve analiz kapsamına alınıp alınmayacağına karar verilmektedir. Bu seçim süreci sadece metodolojik bir adım olmakla kalmayıp etik bir sorumluluk taşımaktadır. Paydaş seçim kriterlerinin belgelendirilmesi şeffaflığı ve analiz sonuçlarının güvenilirliğini artırmaktadır. Doğru tanımlanmış paydaşlar, analiz bulgularının sahada geçerlilik kazanmasını ve yanıltıcı genellemelere yol açmamasını sağlamaktadır.

Veri toplama aşamasında nitel yöntemler sistematik biçimde kullanılmaktadır. Telefon görüşmeleri, yüz yüze mülakatlar ve odak grup toplantıları planlanmakta; görüşme zamanlaması, katılımcı sayısı, yöntem biçimi ve içerik önceden tasarlanmaktadır. Toplanan bilgiler ayrıntılı şekilde kayıt altına alınmakta ve sonraki analiz aşamalarında referans olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım verilerin geçerliliğini ve analiz sürecinin izlenebilirliğini sağlamaktadır. Paydaşlarla kurulan iki yönlü iletişim mekanizması, yalnızca veri toplama amacını aşarak katılımcıların sürece aktif katkı sunmasını mümkün kılmaktadır (Sugiyarto, 2007). Elde edilen veriler nicel çıktılarla sınırlı kalmayıp

sahaya özgü içgörülerle zenginleşmektedir. Böylelikle analiz sonuçları hem teknik hem de toplumsal yönleriyle meşruiyet kazanmaktadır.

Etki haritasının oluşturulması

Bu aşamada faaliyetlerin, belirlenen girdilerden hareketle hangi çıktılara dönüştüğü ve bu çıktıların paydaşlar üzerinde ne tür etkiler yarattığı sistematik biçimde incelenmektedir. Bu inceleme, nicel veri akışını izlemekle kalmayıp etkinin hangi mekanizmalar aracılığıyla ve hangi koşullar altında ortaya çıktığını açıklamaya yönelik nedensel bir yapı kurmaktadır. Bu yapı, yalnızca faaliyet sonuçlarını değil, ortaya çıkan toplumsal dönüşümleri de analiz etmeye imkân tanımaktadır. Bu nedenle müdahalenin “değişim teorisi” ya da “mantıksal model” olarak adlandırılan yapısını görselleştiren etki haritası kullanılır. Etki haritası, paydaş katkılarını elde edilen çıktılarla ilişkilendirerek etki zincirini hem kavramsal hem de görsel düzeyde belirginleştirmektedir. Bu araç, mevcut durum analizinin ötesinde stratejik planlama ve kurumsal öğrenme süreçlerine de katkı sağlamaktadır.

Etki haritasının üst bölümünde analiz kapsamına ilişkin bilgiler, alt bölümünde ise paydaş grupları ile bu gruplarda gözlenen niyetli veya beklenmeyen değişimler kaydedilmektedir. Bu yapı, etki zincirinin görselleştirilmesine hizmet etmekle kalmayıp analiz sürecinin bağlamsal temellerini de netleştirerek bütüncül bir değerlendirme çerçevesi sunmaktadır.

Bunu izleyen aşamada girdiler, çıktılar ve sonuçlar beş aşamalı bir analiz çerçevesinde tanımlanıp değerlendirilmektedir. Hem finansal hem finansal olmayan katkılar belirlenmekte ve her birinin uygun yöntemlerle parasal karşılığı hesaplanmaktadır. Gönüllü emek, aynı destek veya zaman gibi unsurlar da bu değerlendirmeye dâhil edilmektedir. Faaliyet çıktılarının nicel olarak özetlenmesi ve bu çıktılara bağlı olarak paydaş yaşamında gözlemlenen somut değişimlerin tanımlanması, şeffaflık, tutarlılık ve doğrulanabilirlik ilkeleri doğrultusunda analiz yürütülmesini mümkün kılmaktadır.

Bu yaklaşım, yalnızca etkinin ölçülmesini değil müdahalelerin toplumsal katkısının güvenilir biçimde belgelenmesini de sağlamaktadır. Ayrıntılı tanımlamalar ve parasal değerlemeler, SROİ analizinin en kritik bileşenini oluşturmaktadır. Finansal olmayan katkılarının sayısal ifadeye dönüştürülmesi, toplumsal değer üretiminin yalnızca ekonomik ölçütlerle sınırlı kalmaması açısından hayati önem taşımaktadır. Paydaşların yaşamlarında meydana gelen somut değişikliklerin açıkça ortaya konması ise hem veri temelli bir analiz hem de anlatı odaklı, toplumsal anlam inşasına dayalı bir değerlendirme süreci oluşturulmasına imkân vermektedir.

Çıktıların kanıtlanması ve değer biçilmesi

Çıktı göstergelerinin geliştirilmesi aşamasında, her bir sonucun gerçekleşme durumu ve derecesi ölçülebilecek biçimde tanımlanmaktadır. Bu göstergeler, teknik analiz yapmaya imkân tanımanın yanı sıra paydaş deneyimlerinin anlaşılır biçimde ifade edilmesini de mümkün kılmaktadır. Göstergelerin belirlenme sürecinde paydaşların aktif katılımı sağlanmakta; nicel ve nitel veri kaynaklarına dayalı, bağlama duyarlı ölçütler seçilmektedir. Çoklu veri yaklaşımı sayısal verilerle sınırlı kalmayan kapsamlı bir analiz yürütülmesine zemin hazırlamaktadır. Belirlenen göstergeler doğrultusunda mevcut kaynaklardan yararlanılabildiği gibi anket, mülakat ve odak grup çalışmalarıyla birincil veri toplama da gerçekleştirilmektedir. Bu süreç, analiz içeriğinin doğruluğunu ve şeffaflığını güçlendirmektedir.

Sonuçların yaşam süresinin değerlendirilmesi, etkilerin kalıcılığının önceki projelerden elde edilen bulgular, literatür taramaları ve sahadan toplanan kanıtlarla tanımlanmasını sağlamaktadır. Bu sayede SROİ analizi yalnızca anlık bir kesiti değil, zamansal boyutta sürdürülebilir bir perspektifi de kapsayacak biçimde yürütülmektedir. Değer biçimleme aşamasında ise piyasa değeri bulunmayan sosyal çıktılar finansal vekil değerlerle parasal ifade kazanmaktadır. Her bir çıktının paydaş açısından

taşıdığı değeri belirlemek amacıyla öznel beyanlar ile nesnel veriler dengeli şekilde kullanılmaktadır. Vekil değer seçiminde çifte sayım riski dikkate alınarak tutarlılık ve bağlamsal uygunluk titizlikle sınanmaktadır. Bu adım, SROI analizine kapsamlı bir metodolojik çerçeve kazandırarak toplumsal katkının ekonomik sistemler içinde görünürlüğünü artırmaktadır.

Etki oluşturulması

Yatırımın Sosyal Getirisi (SROI) analizinde etki belirleme aşaması, gerçekleştirilen faaliyetlerin sonuçlarının müdahaleye ne ölçüde atfedilebileceğini ortaya koymak üzere yapılandırılmaktadır. Bu aşamada deadweight analizi uygulanmakta, müdahale olmasaydı dahi ortaya çıkabilecek etkiler varsayımsal olarak tahmin edilmektedir. Bu yaklaşım gerçek katkının abartılmasını engellemektedir. Attribution yöntemi aracılığıyla, elde edilen çıktılar başka dışsal faktörlerden kaynaklanma olasılığı sistematik biçimde incelenmektedir. Drop-off kavramı müdahale sonrası etkinin zamanla azalmasını modellemekte, sürdürülebilirlik değerlendirmesine imkân tanımaktadır. Displacement analizi ise bir alanda sağlanan faydanın başka bir alanda yol açtığı kayıpları, örneğin bir bölgede istihdam artışıyla başka bir bölgede iş gücünün azalmasını ele almaktadır.

Uygulama sürecinde her bir etki kalemi ilgili finansal vekil değerlerle çarpıldıktan sonra brüt sosyal değer elde edilmektedir. Sırasıyla deadweight, attribution, drop-off ve gerektiğinde displacement oranları brüt değerden düşülerek net sosyal etki değeri hesaplanmaktadır. Bu yöntem müdahalenin özgün katkısını sayısal olarak ortaya koymaktadır. Her bir çıktı özelinde gerçekleştirilen bu değerlendirme, müdahalenin toplumsal ve ekonomik düzeydeki karşılığını nicel temelde ifade etmektedir. Sistematik hesaplama süreci SROI analizinin ölçülebilirlik, hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda yürütülmesini güvence altına almaktadır. Zaman içinde etkilerin izlenmesi, değerlendirmelerin yalnızca anlık değil süreç odaklı olmasını mümkün kılmaktadır.

Yapılandırılmış analiz yöntemi politika geliştiriciler ile uygulayıcılar için karar alma süreçlerini güçlendiren stratejik bir araç işlevi görmektedir. Net etki analizinde uygulanan düzeltme oranları projelerin nesnel temellere dayalı olarak değerlendirilmesine imkân tanımaktadır. Sosyal yatırımlar da finansal yatırımlar kadar somut ve karşılaştırılabilir ölçütlerle ele alınmaktadır. Bu sayede sosyal etki kurumsal strateji süreçlerinin merkezine yerleştirilmektedir.

SROI hesaplaması

Proje kapsamında elde edilen çıktılar ile yatırım maliyeti ve sağlanan faydalar karşılaştırıldıktan sonra SROI hesaplaması yapılmaktadır. Hesaplama süreci, yalnızca maliyet-fayda oranı sunmakla kalmayıp müdahalenin zaman içindeki sosyal etkisini ölçen yapısal bir değerlendirme aracı işlevi görmektedir. Süreç geleceğe yönelik projeksiyon yapılmasını içermektedir. Bu projeksiyon elde edilen etkilerin belirli bir süre boyunca her yıl tekrarlanacağı varsayımına dayanmaktadır. Her yıl için önceden belirlenen düşüş oranları uygulanarak etkilerin zamanla azalan doğası dikkate alınmaktadır. Daha sonra farklı yıllarda ortaya çıkan maliyet ve faydaların karşılaştırılabilir hâle getirilmesi amacıyla net bugünkü değer (NPV) hesaplaması gerçekleştirilmektedir. Bu hesaplama paranın zaman değeri ilkesine dayalı bir indirgeme yöntemi kullanılarak yürütülmektedir.

İndirgenmiş toplam fayda değeri yatırım tutarına oranlanarak her bir birim paranın ürettiği sosyal değer nicelendirilmektedir. Elde edilen oran SROI'nin nihai çıktısını oluşturmakta ve müdahalenin toplumsal açıdan ne ölçüde kârlı olduğunu göstermektedir. Net bugünkü değer kavramı sosyal yatırımın yalnızca anlık etkisini değil uzun vadeli yansımalarını da hesaba katarak gerçekçi ve sürdürülebilir bir değerlendirme imkânı sunmaktadır. Sosyal faydanın ekonomik değerle ilişkilendirilmesi sosyal yatırımcılar ve karar vericiler nezdinde SROI'nin ikna gücünü artırmaktadır.

Hesaplama sürecinin devamında duyarlılık analizi ve payback period değerlendirmesi yapılmaktadır. Duyarlılık analizinde SROI oranının temel varsayımlara ne ölçüde bağımlı olduğu test edilmektedir. Bu analizde deadweight ve attribution ile drop-off gibi kilit parametreler farklı senaryolarda değiştirilerek sonuçların esnekliği incelenmektedir. Payback period analizi ise üretilen sosyal faydanın yatırım maliyetini ne kadar sürede dengelediğini hesaplamaktadır. Bu yöntem sosyal girişimler ve kamu yatırımları açısından kısa ve uzun vadeli değerlendirme imkânı sağlamaktadır. Duyarlılık analizi modelin kuramsal varsayımlarının uygulamadaki karşılıklarını görünür kılarken payback period sürdürülebilirlik ve hesaplanabilirlik boyutlarını ortaya koymaktadır. Böylece SROI çıktıları stratejik yönetim ve iletişim aracı haline dönüşmektedir.

Raporlama

SROI analizinin son aşamasında elde edilen bulgular paydaşlara sunulmakta ve organizasyonel yapıya dâhil edilmektedir. Bu süreç analitik çıktıların ötesinde kurumsal öğrenme ve hesap verebilirlik kültürünü pekiştiren bir işlev görmektedir. Hazırlanan rapor nicel sosyal getiri değerinin yanı sıra niteliksel ve finansal verileri de içermektedir. Değişim hikâyeleri, vaka analizleri, metodolojik çerçeve, varsayımlar ve süreç boyunca alınan kararlar raporda ayrı ayrı açıklanmaktadır. Bu yaklaşım analiz sürecinin izlenebilirliğini ve doğrulanabilirliğini temin etmektedir.

Raporlamada şeffaf ve tutarlı iletişim esas alınmakta, paydaşların anlayabileceği bir dil kullanılmaktadır. Bu durum kurum ile paydaşlar arasında güvene dayalı ilişkinin kurulmasını sağlamaktadır. Rapor çıktıları kurum içi stratejik planlamaya entegre edilerek yeni hedeflerin ve iyileştirme alanlarının belirlenmesine imkân tanımaktadır. Analiz sonuçlarının organizasyonel süreçlere dâhil edilmesi elde edilen verilerin sürekli iyileştirme ve gelişim faaliyetlerinde kullanılmasını mümkün kılmaktadır.

Bağımsız doğrulama mekanizmalarının oluşturulması analiz güvenilirliğini artırmaktadır. Sistematiği veri toplama süreçleri, personel eğitimi, kaynak planlaması ve veri güvenliği önlemleri SROI analizlerinin düzenli ve sürdürülebilir biçimde yürütülmesini temin etmektedir. Bu entegrasyon analiz sonuçlarını karar alma süreçlerini etkileyen, kaynak tahsisini yönlendiren ve stratejik yönelimleri belirleyen bir unsura dönüştürmektedir. Uzun vadede bu yaklaşım organizasyonun toplumsal etkisini ve kurumsal sürdürülebilirliğini güçlendirmektedir.

METODOLOJİ

Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Bu araştırmanın temel amacı, sosyal etki değerlendirme süreçlerinde giderek önem kazanan Yatırımın Sosyal Getirisi (Social Return on Investment, SROI) metodolojisinin uygulamadaki konumunu SWOT analizi çerçevesinde kapsamlı biçimde incelemektir. Bu doğrultuda SROI yönteminin güçlü yönleri, yapısal ve uygulamaya dönük zayıflıkları, sunduğu fırsatlar ile karşılaştığı tehditler derinlemesine ele alınmakta ve söz konusu bulgular ışığında metodolojinin hem akademik literatüre katkı sunacak hem de kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarına rehberlik edecek stratejik öneriler geliştirilmesi hedeflenmektedir. SWOT analizi SROI'nin mevcut durumunu değerlendirmekle kalmayıp metodolojinin gelecekte nasıl daha işlevsel, kapsayıcı ve sürdürülebilir hale getirilebileceğine dair yol haritası sunmaktadır. Araştırmanın belirlenen amacına ulaşabilmesi için, aşağıda yer alan araştırma sorularına sistematik biçimde yanıt aranacaktır. Bu sorular, SROI metodolojisinin sosyal etki değerlendirme sürecindeki mevcut konumunu, potansiyelini ve sınırlılıklarını çok boyutlu bir yaklaşımla ele almayı amaçlamaktadır.

Tablo 1. Araştırma Soruları

Araştırma Sorusu

Açıklama

- 1. Sosyal etki analizinde SROI SROI diğer yöntemlere kıyasla paydaş perspektifini metodolojisinin güçlü yönleri nelerdir ve nicel sosyal değer ölçümünü birleştiren bütüncül ve bu güçlü yönler sosyal etki bir yaklaşım sunmaktadır. Bu özellik uygulamalarda değerlendirmelerine nasıl katkı sosyal faydanın daha şeffaf ve hesap verebilir sağlamaktadır?** biçimde ortaya konmasına imkân tanımaktadır.
- 2. SROI metodolojisinin sosyal etki SROI uygulamalarında veri toplama ve finansal vekil değerlendirmesinde karşılaşılan atama süreçleri zaman zaman tutarsızlıklara meydan zayıflıkları nelerdir ve bu zayıflıkların vermektir. Alternatif olarak karma yöntem etkili biçimde aşılması için hangi tasarımları ve üçüncü taraf doğrulama yöntemler kullanılabilir?** mekanizmaları devreye sokulmaktadır.
- 3. SROI metodolojisinin farklı sektör ve SROI sağlık, eğitim, çevre ve sosyal girişimcilik gibi bağlamlarda uygulanmasında hangi alanlarda etkiyi ortak bir para birimi cinsinden fırsatlar bulunmaktadır ve bu kıyaslama imkânı sunmaktadır. Bu sayede politika fırsatların sosyal politikaların tasarımcıları kaynak tahsisini sosyal getiri geliştirilmesinde kullanımı nasıl potansiyeline göre önceliklendirebilmektedir. optimize edilebilir?**
- 4. SROI yönteminin etkin kullanımını SROI analizlerinde temel risk model varsayımlarının tehdit eden riskler nelerdir ve bu yanlış yapılması ve dışsal faktörlerin ihmal edilmesi tehditlerin minimize edilmesine yönelik suretiyle hatalı sonuçlara yol açmaktadır. Bu riskler ne tür stratejik çözümler geliştirilebilir?** için duyarlılık analizi ve düzenli bağımsız denetim süreçleri uygulanmaktadır.

Bu araştırma soruları, SROI metodolojisini yalnızca teknik bir araç olarak değil, kurumsal ve toplumsal dönüşüm süreçlerine entegre edilebilecek stratejik bir yaklaşım olarak değerlendirmeye olanak tanır. Soru yapısı hem teorik hem uygulamalı düzeyde kapsamlı bir çözümleme sunmayı hedeflerken, aynı zamanda politika geliştirme, proje yönetimi ve sosyal etki yönetimi süreçlerinde kullanılabilecek somut yol haritalarının oluşturulmasına da katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

SWOT analizi stratejik planlama sürecinde organizasyonların veya projelerin içsel ve dışsal faktörler açısından mevcut durumunu kapsamlı biçimde değerlendirmektedir. Dört bileşeni sistematik şekilde ele almaktadır: güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler (Silva, 2005). Bu yaklaşım içsel kapasite ile çevresel koşulları eş zamanlı inceleyerek stratejik yönelimin isabetli biçimde belirlenmesine imkân tanımaktadır. SROI gibi sosyal etki değerlendirme metodolojilerine entegre edildiğinde analiz aracı olmanın ötesine geçmekte, stratejik yönetim ve öğrenme mekanizması işlevi görmektedir. Sosyal projelerin dinamik yapısına uyum sağlayan bu yöntem mevcut durumun nesnel analizi ile geleceğe dönük strateji geliştirmeyi desteklemektedir.

SWOT'un kökeni 1960'lı yıllarda Stewart ve Stanford Araştırma Enstitüsü (SRI) tarafından geliştirilen SOFT çerçevesine dayanmaktadır. SOFT yaklaşımı kurumsal planlamada yönlendirici bir model sunmuş, daha sonra Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats biçimine dönüştürülmüştür. Stewart'ın deneyimleri yöntemin katılımcı bir süreç olarak kurgulandığını ortaya koymuştur (Puyt ve diğerleri, 2023). Yöneticiler S-O-F-T kategorileri altında sorunları değerlendirerek çözüm önerileri geliştirmiştir. Orijinal tasarım tüm yönetici düzeylerinin katılımını öngörmüş, stratejik düşünme ve

uygulama becerilerinin gelişimini hedeflemiştir. Zaman içinde yöntemin basitleştirilmesi katılımcı ve bütünleşik niteliği zayıflatmıştır. SWOT'un SROİ gibi çok paydaşlı analizlere uyarlanması orijinal ruhuna yaklaşımayı ve sosyal etki değerlendirmelerinde derinlikli bir stratejik çerçeve kurulmasını mümkün kılmaktadır.

SWOT ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Güçlü Yönler

Yatırımın Sosyal Getirisi (SROİ) metodolojisi, sosyal değer ölçümünde geleneksel finansal metriklerin ötesine geçerek maddi olmayan etkilerin parasal değerini belirleme olanağı sağlamaktadır. Sosyal değişimin nedenleri ve süreçlerine odaklanarak daha derinlikli bir etki analizi sunan SROİ, paydaş katılımını merkeze alarak teknik değerlendirmeyi demokratik ve kapsayıcı bir sürece dönüştürmektedir. Farklı sektör ve bağlamlara uyarlanabilir yapısı sayesinde kamu politikaları ve sosyal girişimler gibi çeşitli alanlarda kullanılabilmekte; karmaşık sosyal sorunların çözümüne yönelik çok paydaşlı programlarda etkili bir araç olarak öne çıkmaktadır. Özellikle geleneksel maliyet-fayda analizlerinin yetersiz kaldığı durumlarda, SROİ ekonomik olmayan sosyal çıktıları görünür kılarak (Freeman ve diğerleri, 2025), politika yapıcılarının soyut faydaları değerlendirebilmesine olanak sağlamaktadır.

Uygulama örnekleri metodolojinin ölçek ve bağlam çeşitliliğine gösterdiği uyumu kanıtlamaktadır. Engellilik kapsayıcı sosyal işletmelerin her bir dolar yatırımı, uzun vadede 8,48 ila 12,63 dolar arasında sosyal getiri üretmiştir (Hutchinson ve diğerleri, 2024). Gürcistan'daki uygulamalarda SROİ, yerel dinamiklere göre özelleştirilerek daha geçerli sonuçlar üretmiş; Yeni Zelanda'da ise gıda kurtarma programlarında farklı iş modellerinin karşılaştırılmasıyla her 1 doların 4,5 dolar sosyal getiri sağladığı ortaya konmuştur (Giorbelidze, 2024; Clare ve diğerleri, 2023). Bu örnekler, metodolojinin küçük ölçekli girişimlerden ulusal politikaların analizine kadar geniş bir uygulama alanına sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca Sağlık Etki Değerlendirmesi (HIA) ile entegrasyon kapasitesi, sağlık alanında sosyal etkilerin finansal olarak analiz edilmesini mümkün kılmakta ve özellikle emzirme destek projeleri ile hapishane sağlık programlarında kaynak verimliliğini artırmaktadır (Green ve diğerleri, 2020; Ashton ve diğerleri, 2020; 2023).

Paydaş katılımının güçlendirilmesi, SROİ'nin en önemli yönlerinden biridir. Avustralya'da ileri evre Parkinson hastalarına yönelik programlarda hasta, aile ve bakım verenlerin görüşlerinin sürece dahil edilmesi sosyal faydaların daha doğru tespitini sağlamış; İspanya'da özel eğitim merkezlerinde engelli birey ve ailelerinin aktif katılımı hesaplamaların saha gerçekliğine uygun olmasını mümkün kılmıştır (Denham ve diğerleri, 2024; Ruiz-Lozano ve diğerleri, 2020). SROİ'nin dayandığı subjektif değer kuramı, bireysel anlamlandırmaların sosyal değer ölçümündeki önemine vurgu yapmakta, özellikle kriz sonrası topluluklarda etkinin bağlamsal olarak daha yüksek çıktığını göstermektedir. Avusturya İktisat Okulu'nun subjektif değer anlayışı bu yaklaşımı teorik düzlemde desteklemekte, sosyal değer bireysel deneyimlere dayalı olarak şekillenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşım SROİ'ye insan merkezli, bağlama duyarlı bir yapı kazandırmakta, ancak aynı zamanda karşılaştırılabilirliği zorlaştırmaktadır.

SROİ, yalnızca tamamlanmış projelerin değerlendirilmesinde değil, aynı zamanda geleceğe dönük planlamalarda da etkili biçimde kullanılabilmektedir. Bu çift yönlü işlevsellik, yöntemi stratejik karar alma süreçlerinde risk analizi ve öngörü geliştirme aracı hâline getirmektedir. Proje öncesi varsayımlar, paydaşlarla istişare edilerek daha gerçekçi hâle getirilmekte ve uygulama sürecindeki sapmalar minimize edilmektedir. Yöntemin dinamik biçimde geliştirilen standartları, onu uluslararası düzeyde kabul gören sistematik bir değerlendirme çerçevesine dönüştürmektedir. Bu standartların

belirlenmesi ve sürdürülmesinden sorumlu olan Social Value International (SVI)³, uygulayıcılara akreditasyon ve rehberlik sunmakta, küresel uygulamalardan elde edilen verilerle yöntemsel çerçeveyi sürekli olarak güncellemektedir.

Türkiye bağlamında SROI'nin gelişiminde Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu (KUSİF)⁴ önemli bir rol oynamıştır. 2013'ten itibaren SVI üyesi olan KUSİF, 2023 yılında Social Value Türkiye oluşumunun kurulmasına öncülük etmiş ve Türkiye'deki SROI uygulamalarının küresel düzeyde görünürlük kazanmasını sağlamıştır. Türkiye'den SVI'a iletilen raporlar yalnızca yerel bağlamda etki yaratmakla kalmamakta, aynı zamanda yöntemsel standartların uluslararası düzeyde şekillenmesine katkı sunmaktadır. Bu gelişmeler, SROI'nin Türkiye'de hem akademik hem de pratik düzeyde yaygınlaşmasına ve toplumsal yatırımların değerlendirilmesinde etkili biçimde kullanılmasına zemin hazırlamaktadır.

SROI'nin parasallaştırma kapasitesi, özellikle iktisat, muhasebe ve finans gibi sayısal temelli disiplinler tarafından kabul görmesini sağlamaktadır. Bu disiplinlerde bilimsel analiz ölçülebilirlik ve nesnellik ilkelerine dayandığından, SROI'nin soyut sosyal etkileri somut ekonomik terimlerle ifade edebilmesi yöntemin ciddiyetle ele alınmasına katkı sunmaktadır. Bu özellik, sosyal yatırımların karar vericiler tarafından daha iyi anlaşılmasını, savunulmasını ve stratejik planlamaya entegre edilmesini mümkün kılmakta; aynı zamanda kentsel dönüşüm, altyapı projeleri ve mekânsal planlama gibi alanlarda sosyal etki değerlendirmesi açısından SROI'yi öncü bir araç hâline getirmektedir.

Son olarak, SROI yaklaşımı sosyal faydanın yalnızca iyi niyetli bir hedef olarak kalmamasını, ölçülebilir, karşılaştırılabilir ve stratejik biçimde yönetilebilen bir çıktıya dönüşmesini sağlamaktadır. Watson ve Whitley'nin (2017) analizine göre SROI, sonuç odaklı yaklaşımı, parasallaştırma yoluyla farklı türde etkilerin karşılaştırılabilirliğini sağlaması, karşıolgusal analiz kapasitesi ve karar süreçlerine uygulanabilirliği ile en gelişmiş sosyal etki değerlendirme yöntemidir. Günümüzde kamu kaynaklarının kullanımında artan hesap verebilirlik beklentisi, yalnızca maliyet değil, sosyal getiri üzerinden de değerlendirme yapma zorunluluğunu gündeme getirmektedir. Bu noktada SROI, başta ruh sağlığı ve engellilik gibi alanlar olmak üzere, niceliksel ölçümü zor sosyal etkilerin anlamlandırılmasını mümkün kılmakta; bu yönüyle teknik bir analiz aracı olmanın ötesinde normatif bir çerçeve sunarak toplumsal değerlerin yeniden tanımlanmasına katkı sağlamaktadır.

Zayıf Yönler

Yatırımın Sosyal Getirisi (SROI) metodolojisi, sosyal değeri parasal göstergelerle ifade etme potansiyeline sahip olmakla birlikte, standartlaştırılabilirlik, veri güvenilirliği ve bağlamsal geçerlilik gibi metodolojik sınırlamalarla karşı karşıyadır. Özellikle nitel çıktıları nicel verilere dönüştürme süreci, çok katmanlı ve yoruma açık yapısıyla uygulamada karmaşıklıklara neden olmaktadır. Giorbelidze (2024), Gürcistan'daki sosyal girişimlere dair çalışmada, SROI'nin uluslararası düzeyde yeterince standardize edilmemiş olduğunu ve kültürel bağlamlara uyum sağlamada önemli güçlükler yaşandığını belirtmektedir. Bu durum, karşılaştırmalı analizlerin geçerliliğini zayıflatmakta ve sosyal etkilerin özgün müdahalelerle mi yoksa dışsal faktörlerle mi ilişkili olduğunu tespit etmeyi güçleştirmektedir (Solórzano-García, Navío-Marco ve Ruiz-Gómez, 2019). Ayrıca atıf katsayıları ve filtreleme tekniklerinin kullanımında yaşanan belirsizlikler, yöntemin güvenilirliğini daha da tartışmalı hâle getirmektedir.

SROI'nin uygulanabilirliği, yalnızca metodolojik değil, aynı zamanda kaynak ve veri temelli sınırlılıklardan da etkilenmektedir. Özellikle afet hazırlığı gibi geniş kapsamlı sosyal etkilerin öne

³ "About Us", <https://socialvalueuk.org/about-us/>, (01.04.2025).

⁴ "Hikayemiz", <https://socialvalueturkiye.org.tr/hakkimizda/#story>, (01.04.2025).

çıktığı projelerde, etkilerin eksiksiz izlenebilmesi büyük ölçüde veri mevcudiyetine bağlıdır. Kousky ve diğerleri (2019), bu tür projelerde yayılım etkilerinin veri yetersizliği nedeniyle sıklıkla analiz dışında kaldığını vurgulamaktadır. Giorbelidze (2024), geçiş ekonomisine sahip ülkelerde güvenilir veri altyapısının sınırlı olmasının SROI analizlerinin geçerliliğini riske attığını ifade ederken; Abad-Itoiz, Solórzano García ve Hernández-Mari (2024), küçük ölçekli kuruluşların teknik bilgi, uzman personel ve finansal kaynak yetersizliği nedeniyle bu yöntemi etkili biçimde uygulayamadıklarını belirtmektedir. Tüm bu sorunlar, SROI'nin teorik olarak güçlü bir değerlendirme çerçevesi sunmasına karşın, uygulamada sadeleştirilmiş versiyonlara ve bağlama duyarlı esnekliklere duyulan ihtiyacı gözler önüne sermektedir.

Bunların ötesinde SROI, etik ve felsefi düzeyde de çeşitli tartışmalara konu olmaktadır. Sosyal değerın parasal ölçütlerle ifade edilmesi, bazı araştırmacılar tarafından toplumsal karmaşıklığın faydacı bir çerçevede indirgenmesi olarak eleştirilmektedir (Maier ve diğerleri, 2015). Yöntemin merkezinde yer alan subjektif değer anlayışı, sosyal etkinin bireylerin deneyimlerine göre biçimlenmesini sağlarken; aynı zamanda bu etkinin sayısal biçimde standardize edilmesini ve karşılaştırılabilirliğini sınırlamaktadır. Giorbelidze (2024), paydaş katılım süreçlerinin belirsizliğine dikkat çekerken; Corvo ve diğerleri (2022), farklı uygulayıcılar arasında hesaplama tekniklerindeki çeşitliliğin bilgi asimetrisine yol açtığını belirtmektedir. Bu bağlamda, SROI'nin birey merkezli yapısı yöntemsel olarak sosyal gerçekliğe yakınlık kazandırmakta; ancak aynı özellik, bilimsel genellenebilirlik, karşılaştırılabilirlik ve politika yapım süreçlerinde karar destek kapasitesini sınırlayarak yöntemin uygulamasında yüksek etik sorumluluk ve metodolojik özen gerektiren bir yapı ortaya çıkarmaktadır.

Fırsatlar

Yatırımın Sosyal Getirisi (SROI) metodolojisi, sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerin parasal olarak ifade edilmesini sağlayarak kamu politikaları, sosyal girişimler ve sürdürülebilirlik odaklı projelerde kanıta dayalı stratejik planlamayı destekleyen çok boyutlu bir değerlendirme aracıdır. Sağlık Etki Değerlendirmesi (HIA) gibi diğer değerlendirme araçlarıyla entegre edilebilmesi, sosyal politikaların çok boyutlu olarak değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Galler'de hapisane ortamında yürütülen cinsel sağlık ve emzirme destek programlarına ilişkin vaka çalışmaları, SROI ve HIA'nın birlikte kullanımının sağlık çıktılarının ötesinde sosyal refah düzeyine ilişkin etkileri de bütüncül biçimde ortaya koyabildiğini göstermiştir (Ashton ve diğerleri, 2023). Bu bütüncül yaklaşım, kaynak tahsisinde verimliliği artırmış ve COVID-19 sonrası halk sağlığı yatırımlarının planlanmasında tıbbi, psikososyal ve ekonomik etkilerin eş zamanlı dikkate alınmasını sağlamıştır. SROI'nin esnek yapısı, uygulamada farklı analiz çerçeveleriyle bütünleşmesine olanak tanımış; bu da sosyal yatırımcılar, politika yapımcılar ve sağlık ekonomistlerinin çok katmanlı etkileri tek bir analiz sistemi içinde değerlendirmesini mümkün kılmıştır.

SROI metodolojisi, kamu yönetimi ve sosyal politika geliştirme süreçlerinde stratejik bir çerçeve olarak kullanılabilir. Sosyal değerlerin parasallaştırılması, kamu yatırımlarının etkililik ve verimlilik açısından karşılaştırmalı analizine imkân tanımaktadır. Bu sayede kamu kaynaklarının hangi alanlarda daha yüksek toplumsal fayda sağladığı somut biçimde belirlenebilir. İspanya'da engelli gençlere yönelik özel eğitim merkezleri üzerine yapılan çalışmada SROI metodolojisinin uygulanması, bu kurumların yarattığı sosyal değerın parasal terimlerle ifade edilmesini sağlamış, kamu otoritelerine daha şeffaf ve hesap verebilir finansman kararları alma olanağı sunmuştur (Ruiz-Lozano ve diğerleri, 2020). Gürcistan'daki sosyal girişimlerde yapılan uygulamalarda ise SROI'nin yerel sosyo-kültürel koşullara yüksek uyum sağladığı ve paydaş katılımının etkin biçimde gerçekleştirildiği görülmüştür (Giorbelidze, 2024). Yöntemin esnekliği, sağlık, eğitim, çevre ve sosyal girişimcilik gibi farklı sektörlerde uygulanabilirliğini mümkün kılmış; sürdürülebilir kalkınma

hedefleriyle uyum içinde küresel yönetim yapılarına entegre edilebilecek bir araç haline gelmesini sağlamıştır.

SROI, geleneksel maliyet-fayda analizlerini aşarak sosyal etkilerin nicel biçimde ölçülmesini sağlar ve veriye dayalı karar alma süreçlerine katkı sunar. Yeni Zelanda'daki gıda kurtarma programlarında yürütülen SROI analizleri, her 1 NZD yatırımın 4,5 NZD düzeyinde sosyal değer ürettiğini göstermiştir (Clare ve diğerleri, 2023). Bu sonuç, ekonomik kazançların yanında topluluk bağlarının güçlenmesi, israfın azaltılması ve sosyal sermayenin artırılması gibi etkilerin de görünür hâle geldiğini ortaya koymuştur. ABD'nin Baltimore kentindeki uygun fiyatlı konut projelerinde yapılan SROI analizleri, her 1 USD yatırım için 1,30 ila 1,92 USD arasında sosyal getiri sağlandığını ortaya koymuştur (Drabo ve diğerleri, 2021). Benzer şekilde, Birleşik Krallık'ta yürütülen ruh sağlığı müdahalelerinde 1 GBP yatırım başına 0,79 ila 28 GBP arasında değişen sosyal getiri oranları elde edilmiştir (Kadel ve diğerleri, 2022). Bu bulgular, SROI'nin hem kamu hem özel sektör yatırımlarında toplumsal faydanın parasal göstergelerle ifade edilmesini sağladığını ve bu faydaların gerekçelendirilmesine katkı sunduğunu ortaya koymuştur. Yöntem, disiplinler arası diyalogu kolaylaştırarak kaynak tahsisini toplumsal değer üretimine göre yönlendirme potansiyeli taşımaktadır.

Birleşik Krallık'ta fiziksel aktivite programları üzerinden yapılan SROI analizleri, her 1 GBP'lik yatırımın 3 ila 124 GBP arasında sosyal getiri sağladığını göstererek, bu yöntemin yalnızca fiziksel sağlıkla sınırlı kalmayıp toplumsal uyum, özgüven, sosyal katılım ve yaşam kalitesi gibi soyut alanlarda da ölçülebilir çıktılar üretebildiğini ortaya koymuştur (Bernier Gosselin ve diğerleri, 2020). Bu bağlamda SROI, mevcut politikaların değerlendirilmesinden öte, yeni müdahale ve projelerin stratejik tasarımında yönlendirici bir araç hâline gelmiş, özellikle sağlık, sosyal hizmetler ve inşa edilmiş çevre gibi alanlarda sosyal etkilerin erken safhalarda hesaba katılmasını sağlayarak sosyal faydanın hesap verebilir, karşılaştırılabilir ve sürdürülebilir biçimde yönetilmesine katkı sunmuş; kadınların iş gücüne katılımı gibi sosyal kalkınma projelerinde somut çıktılar üretmiş; nihayetinde ise SROI, karmaşık sosyal yapıları ekonomik terimlerle görünür kılma becerisiyle, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal inovasyon odaklı finansman, yönetim ve etki temelli dönüşüm süreçlerinde politika yapıcılar için etik duyarlı ve toplum temelli bir yol haritası olarak öne çıkmıştır (Fuertes-Fuertes ve diğerleri, 2019; Courtney ve Powell, 2020).

Tehditler

SROI metodolojisi, sosyal değerlerin parasallaştırılması yoluyla karar vericilere önemli içgörüler sunmakta; ancak aynı zamanda hatalı, abartılı ya da kasıtlı çarpıtmalarla manipülasyon riskini beraberinde getirmektedir. İskonto oranlarının belirlenmesi, genel giderlerin sosyal değere tahsisi ve karşı olguların tanımlanması gibi metodolojik unsurlar, SROI hesaplamalarında belirsizlik düzeyini artırmakta; bu durum yöntemin güvenilirliğini zayıflatmaktadır. Özellikle kasıtlı olarak yüksek SROI oranlarının ilan edilmesi, yatırımcıları yanıltarak kamu kaynaklarının verimsiz kullanımına ve sosyal politika üretiminde sistemik sorunlara neden olabilecek yanlış kararlara yol açmaktadır.

Yöntemin ekonomik getiriyi önceliklendirme eğilimi, sosyal ve çevresel etkilerin görece arka planda kalmasına yol açmaktadır. Bu durum, sürdürülebilirlik ve toplumsal adalet gibi geniş etkilerin göz ardı edilmesine neden olurken; hangi göstergelerin seçileceği ve hangi etkilerin ölçüleceği konusunda ciddi metodolojik ve etik çatışmalar doğurmaktadır. Sosyal etkilerin nicelleştirilerek yalnızca ekonomik değerlere indirgenmesi, yöntemin kavramsal daralmasına ve objektiflikten uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda SROI, yalnızca teknik bir araç değil; aynı zamanda değer yüklü ve çatışmalı bir değerlendirme sürecini içermektedir.

SROİ'nin "sosyal aklama" amacıyla araçsallaştırılması, yöntemin güvenilirliğini tehdit eden bir başka ciddi sorundur. Kurumların zararlı faaliyetlerini görünmez kılarak, yalnızca belirli sosyal projeler üzerinden olumlu algı yaratma çabaları, SROİ'nin itibarlı bir etki ölçüm çerçevesi olmaktan çıkarak manipülatif bir vitrin işlevi görmesine neden olmaktadır. Social Value International (SVI) gibi merkezi kurumların tek yetkili otorite konumunda olması, metodolojinin yorumlanma ve uygulanma biçimlerinde esnekliği sınırlandırmakta; bu durum da açık bilim ilkeleriyle çelişmekte ve çoğulculuğu engellemektedir. Sübjektif değer teorisine dayanan kuramsal yapı, nesnel fiyatlandırmalarla uyumsuzluk göstererek bilimsel güvenilirlik ve politika alanında meşruiyet sorunlarına yol açmaktadır. Bu nedenlerle SROİ metodolojisinin yalnızca teknik değil, aynı zamanda yüksek etik sorumluluk içeren bir uygulama alanı olarak değerlendirilmesi zorunludur.

Tablo 2. SWOT Analizi

Kategori	Açıklama
Güçlü Yönler (Strengths)	- Sosyal etkinin somutlaştırılması: Ekonomik olmayan sonuçların parasallaştırılması yoluyla ifade edilmesi- Esnek ve uyarlanabilir yapı: Farklı sektörlerde uygulanabilirlik- Çok paydaşlı katılım: Sonuçların meşruiyetini ve sosyal faydaların doğruluğunu artırma- Entegrasyon kapasitesi: HIA gibi analizlerle bütüncül değerlendirme imkânı- Uzun vadeli sosyal değer ölçümü: Sosyal getiri oranı yüksek projelere yönelim- Sübjektif değere odaklanma: Toplumların kendi değerleri üzerinden analiz yapma imkânı- Hem öngörü hem değerlendirme aracı olarak kullanımı- Standartlarının belirli olması ve sürekli güncellenmesi- Disiplinler arası geçerlilik: Ekonomi ve finans alanlarında ciddiyet kazanması
Zayıf Yönler (Weaknesses)	- Metodolojik karmaşıklık: Nitel verilerin nicel finansal değerlere dönüşümündeki belirsizlikler- Standart eksikliği: Kültürel uyum sorunları ve metodolojik çerçeve eksiklikleri- Veri ve kaynak sınırlamaları: Özellikle küçük ölçekli aktörler için güvenilir veri temini sorunları- Etik ve felsefi tartışmalar: Değer indirgemesi, paydaş sübjektivitesi, metodolojik etik sorunlar- Etki izolasyonu zorluğu: Projeye özgü etkilerin ayrıştırılmasında sorunlar- Genelleştirilebilirliğin kısıtlılığı: Sübjektif yapı nedeniyle modelleme zorlukları
Fırsatlar (Opportunities)	- Geleneksel yöntemlerle entegrasyon: Bütüncül sosyal etki analizlerinin geliştirilmesi- Kamu politikalarında stratejik kullanım: Politika ve finansman kararlarında sosyal faydanın görünür kılınması- Sektörel genişleme: Sağlık, eğitim, konut gibi alanlarda uygulanabilirlik- Sürdürülebilir kalkınmaya katkı: Sosyal inovasyon etkilerinin ölçülmesi- Tasarım etkisi: Proje tasarımında sosyal fayda maksimizasyonuna katkı
Tehditler (Threats)	- Kötüye kullanım riski: Yanlış yönlendirme ve hatalı karar alma ihtimali- Metodolojik belirsizlikler: İskonto oranı ve karşı olgu tahmini gibi teknik zorluklar- Parasal algının öncelik kazanması: Gerçek sosyal ve çevresel etkilerin gölgede kalması- Paydaş çatışmaları: Etki göstergeleri ve değerlendirme sürecinde çıkar çatışmaları- Sosyal aklama riski: Yüzeysel projelerle sorumluluk görüntüsü oluşturulması- SVI International'ın tek yetkili otorite olması:

Kategori

Açıklama

Standartların güvenilirliği üzerine tartışmalar- Sübjektiviteye dayalı güvensizlik: Değer atamalarındaki tutarsızlıkların güven zedelemesi

SONUÇ

Bu çalışmada, sosyal etki değerlendirmelerinde giderek daha fazla başvurulanan SROI (Social Return on Investment, Yatırımın Sosyal Getirisi) yönteminin kapsamlı bir SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analiz, SROI'nin sosyal yatırımların değerlendirilmesindeki yeri, uygulama alanları, metodolojik gücü ve zayıflıkları ile gelecekte karşılaşılabileceği fırsatlar ve tehditler çerçevesinde çok boyutlu olarak ele alınmıştır. Çalışmanın bulguları, SROI'nin yalnızca bir hesaplama aracı olmanın ötesinde, sosyal etkiyi tanıma, tanımlama ve görünür kılma sürecinde dönüştürücü bir rol üstlenebileceğini ortaya koymaktadır.

SROI'nin en belirgin güçlü yönü, sosyal projelerin görünmeyen değerlerini ölçülebilir kılarak, soyut faydaları sayısal terimlerle ifade etme becerisidir. Bu durum, özellikle sosyal politika, sosyal hizmet, sağlık, eğitim ve sürdürülebilir kalkınma gibi alanlarda karar alıcılar açısından oldukça önemlidir. Geleneksel mali analizlerin dışında kalan etkilerin de dâhil edilmesiyle çok daha kapsayıcı ve adil bir değerlendirme çerçevesi sunulmakta; böylece sosyal projeler finansal getirileri kadar toplumsal etkileriyle de değerlendirilebilmektedir.

SROI'nin bir diğer öne çıkan yönü, paydaş katılımını merkeze alarak çok sesli ve katılımcı bir değerlendirme süreci yaratmasıdır. Bu yaklaşım, sadece teknik bir analiz üretmenin ötesinde, sürece dâhil olan tüm tarafların bilgi, değer ve perspektiflerinin dikkate alındığı demokratik bir yapı sunar. Bu yönüyle SROI, toplumsal meşruiyeti artırmakta ve uygulama alanlarında sahiplenmeyi teşvik etmektedir. Ancak metodolojinin tüm bu güçlü yanlarına karşın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. En dikkat çekici risklerden biri, sosyal etkilerin ekonomik terimlerle ifade edilmesinin, sosyal faydanın niteliksel boyutlarını gölgede bırakma ihtimalidir. SROI hesaplamaları çoğunlukla sayısal dönüşüm ve parasal değerlendirme üzerine kurulu olduğundan, öznel değerlerin nesnelleştirilmesi süreci zaman zaman anlam kaymalarına neden olabilmektedir. Ayrıca, veri temini ve ölçüm süreçlerinde yaşanan belirsizlikler, metodolojik tutarsızlıklar ve standart eksikliği, sonuçların güvenilirliğini zedeleyebilmektedir. Bu durum, SROI'nin farklı uygulamalarda karşılaştırılabilirliğini azaltmakta ve “social washing” gibi etik sorunları gündeme getirmektedir. Tehdit boyutunda ise, SROI'nin özel sektör ya da siyasi aktörlerce yalnızca PR aracı olarak kullanılması riski öne çıkmaktadır. Bu tür kullanımlar, yöntemin samimi sosyal fayda üretimi amacının önüne geçerek, değerlendirme süreçlerini manipüle edebilir. Ayrıca, farklı paydaşlar arasında değer tanımlarındaki ayrılıklar, SROI sürecinde çatışmalara ve uzlaşi eksikliklerine yol açabilir. Bu bağlamda, SROI'nin gerçekten etkili ve etik biçimde kullanılabilmesi, süreç boyunca şeffaflık, hesap verebilirlik ve bağımsız denetim ilkelerinin gözetilmesine bağlıdır.

Öte yandan SWOT analizinde ortaya çıkan fırsatlar, SROI metodolojisinin geleceğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bu yöntem, yalnızca bağımsız bir analiz aracı olarak değil, aynı zamanda geleneksel değerlendirme yöntemleriyle entegre edilerek daha bütüncül ve çok katmanlı analizlerin parçası haline gelebilir. Bu sayede, SROI hem akademik dünyada hem de politika yapım süreçlerinde çok daha etkili biçimde yer alabilir. Özellikle Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDG'ler) doğrultusunda sosyal, çevresel ve ekonomik etkilerin birlikte değerlendirildiği kapsamlı modellerin geliştirilmesi için SROI temel bir araç olabilir.

Bu çalışmanın bulgularına dayanarak şu önerilerde bulunmak mümkündür:

1. Standartlaştırma: SROI uygulamaları için uluslararası düzeyde kabul gören metodolojik standartlar oluşturulmalı; böylece karşılaştırılabilirlik artırılmalı ve ölçüm süreçlerinde güvenilirlik sağlanmalıdır.
2. Bağımsız Doğrulama: SROI analizleri, üçüncü taraf bağımsız denetim mekanizmaları ile desteklenmeli ve bulguların objektifliği garanti altına alınmalıdır.
3. Eğitim ve Kapasite Geliştirme: Uygulayıcı kurumlar, sivil toplum örgütleri ve kamu aktörleri SROI konusunda bilinçlendirilmeli ve metodolojiye dair teknik bilgi kapasiteleri artırılmalıdır.
4. Katılımcılık: Süreçte yer alan tüm paydaşların eşit derecede temsil edildiği, açık ve şeffaf bir iletişim ortamı sağlanmalıdır.
5. Politika Entegrasyonu: SROI sonuçları, sosyal politika tasarımı ve sosyal yatırım planlaması süreçlerinde etkili biçimde kullanılmalı; böylece veri temelli karar alma kültürü teşvik edilmelidir.

Sonuç olarak, SROI metodolojisi hem sosyal etkilerin ölçülmesinde hem de toplumsal değer yaratımının görünür kılınmasında önemli bir araçtır. Ancak bu aracın etkili, etik ve sürdürülebilir biçimde işleyebilmesi için metodolojik, kurumsal ve kültürel düzeylerde çok boyutlu bir dönüşüme ihtiyaç vardır. Bu dönüşümün gerçekleşmesi halinde, SROI yalnızca sosyal yatırımcılar için değil; toplumsal kalkınmayı hedefleyen tüm aktörler için stratejik bir yol haritası sunma potansiyeline sahiptir.

KAYNAKÇA

- Abad-Itoiz, N., Solórzano-García, M., & Hernández-Marí, D. (2024). Innovative Approaches to Social Impact Measurement: A Focus on the Potential of Artificial Intelligence Solutions. *Social Enterprise Journal*, 21(1), 336-353.
- Aleman-Castilla, B., Ochoa-Ramírez, P., López-Star, E., Dahik Loor, A. C., Espinosa-Vega, D., & Sánchez-Huerta, V. (2024). Benefit-Cost Analysis of Nonprofit Cataract Surgery Services: A Social Return on Investment Approach At the Mexican Institute of Ophthalmology. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 1–14.
- Alomoto, W., Niñerola, A., & Pié, L. (2022). Social Impact Assessment: A Systematic Review of Literature. *Social Indicators Research*, 161(1), 225-250.
- Alomoto, W., Niñerola, A., & Sánchez-Rebull, M. V. (2024). Evaluating the Social Return on Investment of A Mental Health Disorders Club: A Case Study. *Social Enterprise Journal*.
- Arvidson, M., Lyon, F., Mckay, S., & Moro, D. (2013). Valuing the Social? the Nature and Controversies of Measuring Social Return on Investment (Sroi). *Voluntary Sector Review*, 4(1), 3-18.
- Ashton, K., Cotter-Roberts, A., Dyakova, M., & Green, L. (2023). Integration of Social Return on Investment With Health Impact Assessment and Evaluation Frameworks. *European Journal of Public Health*, 33(Supplement_2), Ckad160-1285.
- Ashton, K., Parry-Williams, L., Dyakova, M., & Green, L. (2020). Health Impact and Social Value of Interventions, Services, and Policies: A Methodological Discussion of Health Impact Assessment and Social Return on Investment Methodologies. *Frontiers In Public Health*, 8, 49.
- Bolton, N., Martin, S., Grace, C., & Harris, S. (2018). Implementing A Theory of Change Approach to Research Sport Participation Programmes Targeting ‘Hard to Reach’ Groups. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 10(4), 761–777.
- Bornmann, L., & Marx, W. (2014). How Should the Societal Impact of Research Be Generated and Measured? A Proposal For A Simple and Practicable Approach to Allow Interdisciplinary Comparisons. *Scientometrics*, 98, 211-219.
- Burnett, C. (2001). Social Impact Assessment and Sport Development: Social Spin-offs of the Australia-South Africa Junior Sport Programme. *International Review For the Sociology of Sport*, 36(1), 41-57.
- Clare, G., Diprose, G., Lee, L., Bremer, P., Skeaff, S., & Miroso, M. (2023). Measuring the Impact of Food Rescue: A Social Return on Investment Analysis. *Food Policy*, 117, 102454.
- Corvo, L., Pastore, L., Mastrodascio, M., & Cepiku, D. (2022). The Social Return on Investment Model: A Systematic Literature Review. *Meditari Accountancy Research*, 30(7), 49-86
- Courtney, P., & Powell, J. (2020). Evaluating Innovation In European Rural Development Programmes: Application of the Social Return on Investment (Sroi) Method. *Sustainability*, 12(7), 2657.
- Dağidir, B. D., & Özkan, B. (2024). A Comprehensive Evaluation of A Company Performance Using Sustainability Balanced Scorecard Based on Picture Fuzzy Ahp. *Journal of Cleaner Production*, 435, 140519.
- Denham, I., Maurin, R., Deltetto, I., Mikolaizak, A. S., Waern, J. B., & Taylor, C. (2024). Levodopa-Based Device-Aided therapies For the Treatment of Advanced Parkinson’s Disease: A Social Return on Investment Analysis. *Frontiers In Public Health*, 12, 1351808.

- Drabo, E. F., Eckel, G., Ross, S. L., Brozic, M., Carlton, C. G., Warren, T. Y., ... & Pollack, C. E. (2021). A Social-Return-on-Investment Analysis of Bon Secours Hospital's 'Housing For Health' affordable Housing Program: Study Evaluates the Broader Social, Environmental, and Economic Benefits of Bon Secours Hospital's Housing For Health Program. *Health Affairs*, 40(3), 513-520.
- Fuertes-Fuertes, I., Cabedo, J. D., & Jimeno-García, I. (2019). Capturing the Invisible Wealth In Nonprofits to Overcome Myopic Perceptions. *Sustainability*, 12(1), 48.
- Gerrie, R. M., Concannon, L. E., Copsey, J. A., & Rowcliffe, J. M. (2022a). Using A Theory of Change to Evaluate the Impact of A Conservation Training Programme: A Practitioner's Perspective. *Oryx*, 56(5), 691–695.
- Giorbelidze, M. (2024). The Sroi Puzzle: Exploring Barriers and Strategies For Effective Social Value Measurement. *Social Enterprise Journal*.
- Gosselin, V., Boccanfuso, D., & Laberge, S. (2020). Social Return on Investment (Sroi) Method to Evaluate Physical Activity and Sport Interventions: A Systematic Review. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 17, 1-11.
- Green, L., Ashton, K., Dyakova, M., & Parry-Williams, L. (2020). Adding Value to the Use of Health Impact Assessment and Social Return on Investment Technologies. *European Journal of Public Health*, 30(Supplement_5), Ckaa166-341.
- Hervieux, C., & Voltan, A. (2019). Toward A Systems Approach to Social Impact Assessment. *Social Enterprise Journal*, 15(2), 264-286.
- Hutchinson, C., Lester, L., Coram, V., Flatau, P., & Goodwin-Smith, I. (2024). Beyond the Bottom Line: Assessing the Social Return on Investment of A Disability-Inclusive Social Enterprise. *Social Enterprise Journal*, 20(5), 951-968.
- Kadel, R., Stielke, A., Ashton, K., Masters, R., & Dyakova, M. (2022). Social Return on Investment (Sroi) of Mental Health Related Interventions—A Scoping Review. *Frontiers In Public Health*, 10, 965148.
- Kousky, C., Ritchie, L., Tierney, K., & Lingle, B. (2019). Return on Investment Analysis and Its Applicability to Community Disaster Preparedness Activities: Calculating Costs and Returns. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 41, 101296.
- Lynch, M., Filipponi, T., & Wallace, C. (2024). Evaluating the Social Return on Investment of Dance Movement For Wellbeing In the Prevention of Burnout Among Healthcare Staff: A Study Protocol. *Bmj Open*, 14(11), E083287.
- Mackenzie, M., & Blamey, A. (2005). The Practice and the Theory: Lessons From the Application of A theories of Change Approach. *Evaluation*, 11(2), 151–168.
- Maier, F., Schober, C., Simsa, R., & Millner, R. (2015). Sroi As A Method For Evaluation Research: Understanding Merits and Limitations. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 26, 1805-1830.
- Mamabolo, A., & Myres, K. (2020). Performance Measurement In Emerging Market Social Enterprises Using A Balanced Scorecard. *Journal of Social Entrepreneurship*, 11(1), 65–87.
- Mclaughlin, P., Hurley, M., Chowdary, P., Khair, K., Smith, C., & Stephensen, D. (2023). Using Theory of Change to Co-Create A Programme Theory For A Telerehabilitation Intervention For Pain Management In People With Haemophilia. *Orphanet Journal of Rare Diseases*, 18(1), 376.

- Ortiz, G., & Aledo, A. (2024). The Necessary Confluence of Sociology and Social Impact Assessment In the Era of Global Change. *Current Sociology*, 72(4), 601-611.
- Pathak, P., & Dattani, P. (2014). Social Return on Investment: Three Technical Challenges. *Social Enterprise Journal*, 10(2), 91-104.
- Puyt, R. W., Lie, F. B., & Wilderom, C. P. M. (2023). The Origins of Swot Analysis. *Long Range Planning*, 56(2), 102304.
- Ram Babu, P., & Ramakrishna, N. (2009). Stakeholders, Spatial Locations and Time Horizons In An Extended Social Cost-Benefit Analysis: A Case of Pipalpankha Water Resource Project. *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 11(2), 245–265.
- Reisman, J., Olazabal, V., & Hoffman, S. (2018). Putting the “Impact” In Impact Investing: the Rising Demand For Data and Evidence of Social Outcomes. *American Journal of Evaluation*, 39(3), 389-395.
- Reupert, A. E., Freeman, N. C., Nandakumar, N., Hine, R., Cain, R., & Foster, K. (2025). The Social Return on Investment In Programs Designed For Young People Living With A Family Member Who Experiences Mental Health Challenges: Study Protocol. *Frontiers In Public Health*, 12, 1411580.
- Ruiz-Lozano, M., Tirado-Valencia, P., Sianes, A., Ariza-Montes, A., Fernandez-Rodriguez, V., & López-Martín, M. C. (2020). Sroi Methodology For Public Administration Decisions About Financing With Social Criteria. A Case Study. *Sustainability*, 12(3), 1070.
- Russell, J., & Innes, S. (2024). Social Return on Investment of Musculoskeletal Physiotherapy In the National Health Service. *Musculoskeletal Care*, 22(4), E70008.
- Saraiva, H. I., Alves, M. D. C., Gabriel, V. M., & Chinthana Kuruppu, S. (2024). A Proposal For A Balanced Scorecard For the Water Utilities Sector to Address the United Nations Sustainable Development Goals. *Meditari Accountancy Research*, 32(5), 1894–1930.
- Siegal, K. M. (2022). The Tentative Promise of Social Return on Investment. *American Journal of Evaluation*, 43(3), 438-457.
- Social Value Türkiye, “Hikayemiz”, <https://socialvalueturkiye.org.tr/hakkimizda/#story>, (01.04.2025).
- Social Value UK, “About Us”, <https://socialvalueuk.org/about-us/>, (01.04.2025).
- Solórzano-García, M., Navío-Marco, J., & Ruiz-Gómez, L. M. (2019). Ambiguity In the Attribution of Social Impact: A Study of the Difficulties of Calculating Filter Coefficients In the Sroi Method. *Sustainability*, 11(2), 386.
- Sugiyarto, G. (Ed.). (2007). *Poverty Impact Analysis: Selected Tools and Applications*. Asian Development Bank.
- Temple, J. A., & Reynolds, A. J. (2015). Using Benefit-Cost Analysis to Scale Up Early Childhood Programs Through Pay-For-Success Financing. *Journal of Benefit-Cost Analysis*, 6(3), 628–653.
- Tovar, C., & Lockwood, M. (2008). Social Impacts of Tourism: An Australian Regional Case Study. *International Journal of Tourism Research*, 10(4), 365-378.
- Vanclay, F. (2024). After 50 Years of Social Impact Assessment, Is It Still Fit For Purpose?. *Current Sociology*, 72(4), 774-788.

- Watson, Kelly J. ve Tim Whitley, Applying Social Return on Investment to the Built Environment, *Building Research & Information*, Volume 45, Issue 8, <https://doi.org/10.1080/09613218.2016.1223486>, 2017, s. 875-891.
- Wendt, J., Scheller, D. A., & Müller-Stierlin, A. (2024). A Method For Interactive Collaboration Between Different Actors: Theory of Change Workshops. *European Journal of Public Health*, 34(Supplement_3), Ckae144–464.
- World Bank, Analysis of Gaps between National Legislation of Georgia and World Bank Environmental and Social Framework, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/105031592550795667/pdf/Analysis-of-Gaps-between-National-Legislation-of-Georgia-and-World-Bank-Environmental-and-Social-Framework.pdf>, 2020.
- World Bank (2018). ESF Guidance Note: ESS1 Assessment and Management of Environmental and Social Risks , <https://documents1.worldbank.org/curated/en/142691530216729197/ESF-Guidance-Note-1-Assessment-and-Management-of-Environmental-and-Social-Risks-and-Impacts-English.pdf>

EXTENDED ABSTRACT

This study examines the role of the Social Return on Investment (SROI) methodology in social impact management and measurement, as well as its strengths and limitations in practice, within the framework of a SWOT analysis. The aim is to assess the capacity of SROI to make social, economic and environmental impacts visible in monetary terms and to reveal how the method contributes to strategic planning.

The study follows a qualitative design and defines the five-step SROI process: (1) scope and stakeholder identification, (2) impact mapping, (3) evidence and valuation of outputs, (4) impact attribution and net social impact calculation, and (5) reporting. These steps are based on a literature review and various case examples. Applications in different fields such as health, education, disability, and urban transformation demonstrate the method's flexibility and multi-sectoral validity.

Strengths: SROI makes abstract social benefits (e.g., hope, resilience, community engagement) visible by quantifying them through monetary proxies. This enables decision-makers to focus not only on financial outputs but also on long-term social impacts. Its focus on stakeholder participation strengthens the alignment of findings with local realities and enhances legitimacy. The method is easily adaptable to different sectors and geographical contexts; integration with approaches such as Health Impact Assessment (HIA) or Theory of Change enhances the depth of analysis.

Weaknesses: Financial proxy selections in the valuation phase are subject to subjectivity; the lack of standards among different practitioners undermines the comparability of results. Data collection and analysis processes require technical expertise and resources; small-scale organisations struggle to meet this burden. Reducing social experiences to monetary terms can lead to ethical debates; some stakeholders criticise this approach as simplifying human-centred value.

Opportunities: The public and private sectors can adopt SROI in line with increasing accountability demands. Creating data sets aligned with the UN Sustainable Development Goals facilitates the monitoring of social investment impact. Early integration of design-focused processes offers the opportunity to shape the social impact potential of projects from the outset. The expansion of international accreditation and reporting libraries supports methodological standardisation and trust.

Threats: ‘Social washing’ risk: Organisations may emphasise only positive SROI findings, overshadowing real impacts. Overemphasis on monetary metrics may lead to neglect of social or environmental dimensions. The establishment of SROI standards by a single authority may limit methodological pluralism, creating a risk of institutional monopolisation. Based on these findings, five recommendations have been developed:

- Comparability should be strengthened by establishing internationally recognised SROI protocols.
- The technical capacity of practitioners should be enhanced through training programmes and guidance.
- Governance models that ensure equal representation of all stakeholders and transparent communication throughout the process should be adopted.

SROI results should be systematically integrated into social policy and investment decisions.